

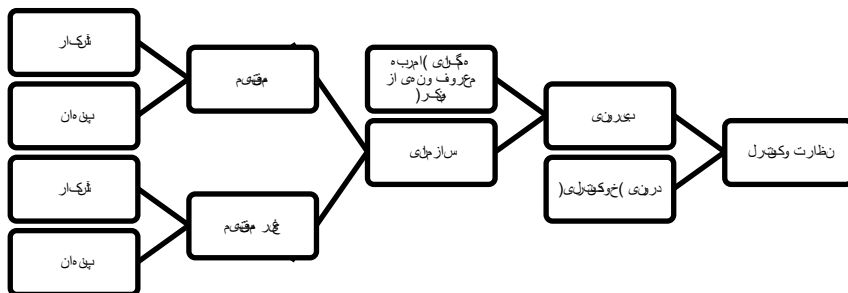
که «اعتماد در سازمان خوب است ولی نظارت لازم است» و این دو هیچ تضادی با یکدیگر ندارند(پیروز، خدمتی، شفیعی و بهشتی نژاد، ۱۳۹۲).

۲-۱. نظارت و کنترل در اسلام

در دین اسلام انواع ناظران و انواع نظارت مطرح است؛ نخست، خدای متعال و فرشتگان الهی در همه حال، ناظر بر اعمال و رفتار و نیات انسان‌ها معرفی می‌شوند و به انسان هشدار می‌دهند که همواره در محضر خداست، بنابراین باید مواظب اعمال و رفتار و نیات خود باشد. بر همین اساس، بحث نظارت انسان بر عملکرد خویشان یا به عبارت دیگر، مسئله خودکنترلی مطرح می‌شود. در نظام کنترلی اسلام، علاوه بر خودکنترلی، نظارت بیرونی بر عملکرد افراد در سازمان‌ها نیز به دو صورت نظارت آشکار و نظارت پنهانی مطرح و تبیین می‌شود. همچنین اسلام، مسئله نظارت عمومی و همگانی را مطرح می‌کند و به همه مسلمانان دستور می‌دهد که در مقابل دیگران احساس مسئولیت کنند و در صورت مشاهده انحراف از اهداف و تخلف از وظایف، تذکر دهند و مراتب امر به معروف و نهی از منکر را تعقیب کنند. نظارت در نظام ارزشی اسلام، نظام‌مند و همه‌جانبه است. علاوه بر این که فرد وظیفه دارد به صورت خودکنترل، وظایف و تکالیف را انجام دهد، نظام هستی به شکلی است که فرد از ابعاد مختلف و براساس اعتقادات و باور خود، مورد نظارت قرار می‌گیرد(نیک‌برد، ۱۳۹۲).

باتوجه به آنچه گذشت، می‌توان در یک تقسیم‌بندی کلی، انواع نظارت و

کنترل اسلامی را در شکل ذیل نمایش داد:

شکل ۱. انواع کنترل (خانی، علی احمدی، امینی و زارع، ۱۳۹۷)